

CONTEMPORARY SOCIOLOGICAL DISCOURSE

Людмила Афанасьєва, к. філос. н.

Ірина Букреєва, к. філос. н.

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна*

ІНТЕРКУЛЬТУРНІСТЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КАПІТАЛ МІСТА: ВИТОКИ, СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Liudmyla Afanasieva, PhD in Philosophy

Iryna Bukrieieva, PhD in Philosophy

Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University, Ukraine

INTERCULTURALITY AS SOCIOCULTURAL CAPITAL OF THE CITY: SOURCES, ESSENCE AND PERSPECTIVES

A theoretical analysis of the sources of interculturalism based on the principles of integration and mutually beneficial social partnership of different cultures has been conducted. The city is considered as a peculiar socio-cultural object whose basic elements of life can be considered as a field of accumulation of socio-cultural capital, the main component of which is interculturality. The scheme of measuring the city's socio-cultural capital is based on indicators such as trust, social communications, general norms and values. The intercultural component is empirically represented by indicators: positive perception of the inhabitants of the city as intercultural, readiness for intercultural interaction, social trust to representatives of ethnic groups.

Keywords: cultural diversity, trust, social communication, urban community, resources, consolidation.

Міста як соціально-просторові спільноти виробляють особливі сенси та формують цінності, тому що містяни поєднані не лише територією, а й ресурсами міської ідентичності, значущими символами та об'єктами, які поділяються більшістю громади. Йдеться про те, що місто – це резервуар культурних і соціальних капіталів, які залишаються малодослідженими.

Міста є й індикаторами системних змін, які відбуваються на загальнонаціональному рівні. Трансформаційні імпульси проходять процес специфікації в міському середовищі, в наслідок чого міста генерують нові соціальні інституції як формальні, так і неформальні, які впливають на функціонування держави-нації, а отже потребують соціологічної рефлексії.

Водночас у світі набирають обертів міграційні процеси. Представники різних культур здебільшого влаштовуються у містах, що загострює питання їхнього впливу на консолідацію міської спільноти та взаємодії культур у середині міського середовища.

В сучасній науці і в політичній практиці взаємодія культур осмислюється в межах двох концепцій: Мультикультуралізму, який виник у країнах Західної Європи з метою осмислити нове етнічне та культурне розмаїття, породжене багатомільйонною еміграцією у 60-80-ті роки, головню з країн «третього світу», а потім ще зі східної Європи, та інтеркультуралізму – набув популярності в останню чверть ХХ століття.

Обидва підходи пропонують розуміння головних світоглядних засад і політичних курсів міжкультурної взаємодії. Водночас між ними існують відмінності, які можуть бути окреслені лише порівнюючи дані концепції.

На повсякденному рівні поняття «мультикультуралізм» розуміється як співіснування на певній території багатьох культур, жодна з яких не є панівною.

Більш детальне тлумачення дає Британський довідник О'Саллівена та Гартлі з теорії культурної комунікації. «Мультикультуралізм – означення і вивчення суспільства як такого, що вміщує численні відмінні, але взаємно пов'язані культурні традиції та практики, які часто асоціюються з різними етнічними компонентами цього суспільства. Із визнання суспільства мультикультурним постають два основні наслідки:

– переосмислення уявлень про культурну єдність (цілісність) суспільства, що включає відмову від спроб «інтегрувати» різні етнічні групи, оскільки інтегрування передбачає перетворення на «невідрізненну» частку панівної культури;

– переосмислення поняття культурного різноманіття: слід враховувати владні відносини, відносини домінування (power relations) між різними культурними (етнічними, соціальними) групами, аналізувати міжкультурні взаємини як такі між сильними (домінуючими) та слабкими (пригнобленими) культурами, а не просто стимулювати «інтерес до екзотичного»¹.

Коротко можна підсумувати, що мультикультурне суспільство з одного боку, розуміється як таке, в якому регулюються культурні відмінності у рамках формули «інтеграція без асиміляції», де ключова роль відводиться заохоченню та підтриманню культурного різноманіття, а з іншого – практикується політика толерантності культур, добросусідства спільнот у межах єдиної держави. Мультикультуралізм – це, насамперед, «концепція «толерантності культур», яка прагне подолати крайнощі ціннісного абсолютизму й етноцентризму, з одного боку, й культурного релятивізму – з іншого»².

Вже до початку 80-х рр. ХХ ст. ключові постулати концепції мультикультуралізму вийшли на рівень засадничих принципів політичної практики більшості західних держав та міжнародних організацій.

Водночас один із засновників концепції мультикультуралізму Ч.Тейлор, наголошує, що мультикультуралізм виявляється не лише в боротьбі індивідів за визнання, але й у вимозі визнавати їхню оригінальність, своєрідність груп, що висувається до інших. За словами Ч. Тейлора, окремі культури являють собою незалежні сутності; будь-який індивід може існувати лише як частина певної культури³. Звідси постає питання статусу та прав культурних меншин, їх підтримки з боку держави. На такі питаннях акцентує увагу, звертаючись до питання політичної рівності між меншістю та більшістю в поліетнічному суспільстві, інший теоретик мультикультуралізму У. Кимліка. Держава, на його думку, повинна надавати фінансової підтримки окремим культурним заходам, які працюють на утвердження багатства і різноманітності культурних ресурсів. Без такої підтримки значна кількість етнічних культур може просто зникнути, втратити власну культурну ідентичність. Така політика підвищує стабільність у суспільстві та усуває нерівність між етнічними й релігійними групами⁴.

Наведені підходи до визначення мультикультуралізму об'єднують основні його ознаками:

- визнання культурного різноманіття суспільства, держави як цінності;
- відмова від ієрархії культур на «вищу-нижчу», «відсталу-передову»;
- право громадян зберігати, розвивати свою культурну ідентичність та традиції;
- відмова від ідеї суцільної громадянської інтеграції на користь політики толерантності, добросусідства спільнот.

Проте практика застосування мультикультуралістичного підходу виявила багато суперечностей. Зокрема, посилювалася групова ідентичність за рахунок індивідуальної. Це було зумовлено тим, що пільги, які надавалися урядами на підтримку й розвиток культурної та етнічної неповторності, стосувалися груп, а не окремих індивідів. З іншого боку, така політика призвела до посилення замкненості національно-етнічних спільнот та створення штучних меж між ними.

У відповідь на дану критику була розроблена модель інтеркультуралізму, як інший підхід до вирішення проблеми співіснування різних культурних та етнонаціональних спільнот у єдиному просторі. На відміну від мультикультуралізму, який сповідує добросусідство спільнот і культур,

¹ O'Sullivan, T., Hartley, J. (1994). *Key Concepts in Communication and Cultural Studies*. London, 118.

² Гожев, К.М. (2009). Рефлексія мультикультуралізму. *Мир и политика*, 9, 77.

³ Taylor, Ch. (1992). *Multiculturalism and the politics of recognition: An Essay*. Princeton University Press. <<http://elplandehiram.org/documentos/JoustingNYC/>>.

⁴ Кимліка, У. (1998). *Либеральное равенство. Современный либерализм*. Москва: Дом интеллектуальной книги, Прогресс-Традиция.

інтеркультуралізм орієнтований не стільки на захист культурних відмінностей, скільки на пошук шляхів взаємодії різних спільнот як носіїв різних культурних систем. Інтеркультуралізм передбачає наявність спільних інтересів у громадян різних національностей, релігій тощо, яких об'єднує спільне почуття громадянської відповідальності за свою державу¹. Відтак інтеркультуралізм не заперечує ідей мультикультуралізму, а доповнює їх завданням інтеграції спільнот на громадянській основі. «Ідентифікація та консолідація людей мають вибудовуватися не на етнічній, а на громадянсько-політичній основі, на засадах загального добробуту в державі, спільного внеску всіх спільнот і груп, які проживають на певній території, в її розвиток»².

В книзі «Міжкультурні міста: до моделі міжкультурної інтеграції», яка є результатом спільної програми Ради Європи і європейської комісії «міжкультурні міста», йдеться, що «Інтеркультуралізм – ідея такої політики і практики, яка підтримує взаємодію, розуміння і повагу різних культур і національно-етнічних груп»³.

Сучасний культуролог С. Драгоєвич негативним аспектом мультикультуралізму називає статичність, оскільки наголос робиться не на міжкультурному обміні та взаємовпливі, а на збереженні існуючих культур меншин, отже, у певному сенсі – на консервації status quo.

Динамічнішою, на його погляд, є концепція інтеркультуралізму. У ній наголос робиться якраз на забезпеченні активного й позитивного діалогу різних культур у суспільстві, на їхньому взаємопорозумінні та взаємозбагаченні⁴.

Отже, якщо основна ідея мультикультуралізму полягає у розділенні культур та зберіганні їхніх відмінностей, то інтеркультуралізм акцентує увагу на тому, що ці відмінності динамічні і можуть змішуватися. «Його цільове призначення полягає у пошуку спільності на основі вигоди від взаємодії, яка дає основу для зближення культур, формуванню спільного культурного коду»⁵.

Відмінності між двома підходами полягають передусім у механізмах, які пропонується застосовувати, для сприяння підтримки та розвитку представників різних національних, етнічних, релігійних, мовних, расових та інших меншин. Мультикультуралізм пропонує політику збереження та розвитку культур на основі принципів добросусідства і толерантності, інтеркультуралізм – пошук шляхів взаємодії різних культур, зокрема і етнічних.

З огляду а це Рада Європи у 2007 році започаткувала програму «Інтеркультурні міста»⁶, яка передбачає вирішення проблем історичного розмаїття і сучасних міграційних процесів шляхом формування моделі міського співтовариства нового типу на європейських принципах інтеркультуралізму. Одинадцять пілотних міст з одинадцяти країн (Ліон, Люблін, Іжевськ, Нойшатель, Берлін-Нойкельн, Суботица, Тільбург, Реджіо Емілія, Патрас, Осло, Мелітополь) були відібрані для участі в програмі за стійку прихильність міського керівництва до співпраці з розмаїттям, зацікавленості в цьому питанні громадських діячів і місцевих ЗМІ. Задум концепції «Інтеркультурні міста» полягав у тому, що етнічні групи, їхній творчий потенціал розглядається містом як ресурс для економічного, соціального і культурного розвитку громади. Заради цього виробляються механізми взаємовигідного соціального партнерства на основі спільної вигоди, а також шляхи, які б мінімізували консолідацію етнічно закритих «інгруп». Наразі 121 місто входить до Міжнародної мережі інтеркультурних міст, серед яких 6 українських: Мелітополь, Луцьк, Павлоград, Суми, Вінниця, Одеса⁷. Однак не всі українські міста, які були залучені до мережі даної Програми (у 2011 їх було одинадцять), виявились у змозі вийти за межі виключно різних мистецько-культурних форм демонстрації своєї культурної ідентичності. Однією з причин такого стану речей було те, що у представників місцевої влади різних рівнів не було системного

¹ Біла книга з міжкультурного діалогу (2010). Одеса. <<https://eu.prostir.ua>>

² Сидоренко, С.С. (2014). Сучасні концепції співіснування національно-етнічних меншин у політичному просторі. *Наукові праці. Політологія*, 23.

³ *Межкультурные города: к модели межкультурной интеграции* (2012). Страсбург: Совет Европы; Киев: ТОВ Мастер книг, 21.

⁴ Sanjin Dragojevic (1999). Culture of Peace and Management of Cultural Diversity: Conceptual Clarifications, *Culturelink*. Zagreb, 10 (29).

⁵ Ананьева, Е.П. (2015). Інтеркультуралізм и толерантность стран западной европы в условиях новейших миграций. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. <http://apfs.in.ua/v8_2015/3.pdf>

⁶ Intercultural cities programme (2007). <<https://www.coe.int/en/web/interculturalcities/>>.

⁷ Intercultural cities programme (2007). <<https://www.coe.int/en/web/interculturalcities/>>.

підходу до проблеми розуміння комплексних шляхів її вирішення. Недалекосяжним виявився підхід до справи у тих містах, де розробку заходів покладали виключно на відділи культури, що й спричинило зазначене нами вище «поверхнєве, фестивалне» бачення інтеркультурного розвитку міста.

Це означає, що відсутність комунікативної інтеркультурної компетентності стає однією з проблем сучасного управління, що не дозволяє сучасній громаді максимально конвертувати ні успішну комунікаційну крос-культурну політику, ні досягнутий традиційними субкультурами рівень самореалізації всередині багатокультурної спільноти. Значні переваги оволодіння безліччю інтеркультурних компетенцій управліннями, очевидні на прикладах успішного співробітництва міст, які залишились у Програмі, і вказують, що подальший розвиток моделей соціального розвитку в рамках інтеркультурної моделі залежить від того, які завдання будуть ставити перед собою спільноти – відкритого діалогу зі світом чи самоізоляції, що веде до культурної стагнації.

Враховуючи той факт, що культурне розмаїття є реальністю сьогодення сучасних міст, і впливає на якість соціальних зв'язків у міській спільноті, є підстави розглядати його як чинник накопичення соціокультурного капіталу міста. До того ж, в соціологічній науці концептуалізація поняття «соціальний капітал» є незавершеною, а існуючі методологічні підходи до аналізу його змісту та рівнів не включають фактор інтеркультурності.

Широке використання категорії «капітал» у соціології стало можливим завдяки працям Г. Беккера і П.Бурд'є, які заклали концепції індивідуального соціального капіталу. Мікрорівнєве розуміння капіталу базується на твердженні, що відносини між індивідами є джерелом матеріальної, інформаційної та емоційної допомоги.

Макрорівнєве розуміння капіталу розробляли Р. Патнем, Ф. Фукуяма, Л. Ханіфан, Дж. Якобс та інші. Їхні підходи сходяться до думки, що соціальний капітал – мережі, норми і довіра, які дозволяють учасникам співтовариства більш ефективно взаємодіяти один з одним. Саме завдяки накопиченому соціальному капіталу підтримується сталість і розвиток цивілізації.

Сьогоднішній зміст даного поняття був визначений Джеймсом Коулменом (James Coleman) у його статті «Капітал соціальний та людський» у 1992 році. На його думку, «соціальний капітал – це потенціал взаємної довіри і взаємодопомоги, який формується в результаті міжособистісних відносин: соціальні норми, обов'язки та очікування, інформаційні канали. Соціальний капітал дозволяє членам співтовариства довіряти один одному, співпрацювати з метою створення нових форм та асоціацій життєдіяльності»¹.

Отже, соціальний капітал накопичується в результаті взаємодії людей, яка обумовлена усталеними культурними нормами та цінностями, стилями поведінки. Така взаємодія безпосередньо впливає на соціально-політичне становище та визначає економічний розвиток країни. Відтак соціальний капітал міста можна представити в якості ресурсів, які збільшують економічний і соціальний розвиток міської спільноти шляхом створення і підтримки соціальних мереж і моделей соціальних організацій.

Щодо культурного капіталу, то для його визначення застосовують безліч індикаторів, які корелюють як з соціальним, так і з людським капіталами.

С. Катаєв та Л. Барзенкова-Мяснікова розуміють культурний капітал як «... знання, які дозволяють людині розуміти і оцінювати різні типи культурних відносин і культурних продуктів, ті сили, які є креативним джерелом життєдіяльності. Вони складають творчий потенціал особистості, соціальних груп, організацій, їх можливості та творчу енергію»².

У межах соціологічної науки, на нашу думку, культурний капітал позначає культурну компетенцію людини – сукупність інтелектуальних здібностей, знань, умінь, навичок, моральних якостей, кваліфікаційної підготовки індивіда або індивідів, які використовуються в процесі здійснення соціальної діяльності і джерелом життєдіяльності як індивіда, так і спільноти в цілому.

Наведені вище міркування дозволяють припустити, що культурний капітал міста включає в себе культурні норми, зразки поведінки, ментальні настанови міської спільноти. В об'єктивованій формі він містить культурні досягнення – видатні особистості, предмети мистецької, художньої та літературної практики, міські знаки та символи, які поділяються більшістю містян.

¹ Коулмен, Дж. (2001). Капитал социальный и человеческий. *Общественные науки и современность*, 3, 124

² Катаев, С.Л., Барзенкова-Мясникова, Л.В. (2012). *Социокультурный капитал города*. Запорожье: КПУ, 57.

Отже, культурний капітал корелює із соціальним: їхні предметні поля пересікаються. У багатьох випадках соціокультурний капітал ширше ніж соціальний, тому при його дослідженні правомірно використовувати поняття, які використовуються по відношенні до соціального.

В якості однієї із можливих схем вимірювання соціокультурного капіталу, виходячи із тематики нашого дослідження (мезорівень – місто) є ті сфери життєдіяльності міста, які пов'язані з його ресурсами: общинний або комунальний – сімейний, сусідський, мережевий капітали; муніципальний, людський, культурний, символічний, політичний капітали. Сукупний, об'єднавчий всі види – соціокультурний капітал міста.

Відтак, складові соціокультурного капіталу міста можуть бути представлені як наступні види ресурсів: комунальний соціальний капітал – довіра, мережі підтримки, практики соціального діалогу, згуртованість, ідентичність; муніципальний соціальний капітал – солідарність, відповідальність; культурний капітал – норми, цінності, креативність, інноваційність; символічний – знаки, символи, бренди; політичний капітал – легітимність; людський – знання, навички.

Інтеркультурну складову соціокультурного капіталу ми визначаємо як позитивне сприйняття мешканців свого міста як інтеркультурного, готовність до міжкультурної взаємодії, соціальна довіра до представників етнічних груп.

З метою емпіричного підтвердження впливу фактора інтеркультурності на соціокультурний капітал Мелітополя Центр соціологічних досліджень МДПУ ім.Б.Хмельницького провів соціологічне опитування в період з 01.11.2016 по 30.11.2016 років. Вибіркова сукупність (n) складала 2400 респондентів, $D \pm 2,3$, $P=95\%$. Вибірка багатоступенева, квотна¹.

Не дивлячись на те, що в місті 230 років проживають понад 90 національностей, які поєднані у 31 національно-культурне товариство, за радянських часів під впливом російсько-комуністичної ідеології відбулася деградація соціокультурних практик його мешканців. Як наслідок міська спільнота втратила власну суб'єктність і вже в наш час є громадою лише формально. Проте, місто з 2008 році активно бере участь у Програмі Ради Європи «Інтеркультурні міста», що спонукало переглянуло всі напрямки міської політики крізь призму культурного розмаїття, і у 2014 році затвердити План міжкультурної інтеграції міста на 2015-2020 р.р.², який включає низку ключових кроків – управління публічною сферою, освітні ініціативи, впровадження теми культурного розмаїття у публічний дискурс.

Емоційний зв'язком прив'язаності до міста як і до території, так і до спільноти є почуття гордості, що відбивається в символічних знаках, образах, історичних чи культурних пам'ятках, видатних особистостях тощо. Якщо містяни гордяться своїм містом, то вони ідентифікують себе з ним, що і є важливим індикатором соціокультурного капіталу. За результатами дослідження пишаються містяни тим, що місто вдало розташоване на перехресті доріг – 43,8%, в ньому проживають представники багатьох національностей – 40%, місто є інтеркультурним – 37,5%, історико-культурною спадщиною – 20,0%, садівництвом – 18,3%, видатними особистостями – 6,3%. Багатонаціональність і інтеркультурність цілком позитивно сприймається міською громадою, відтак даний фактор можна вважати ресурсом накопичення соціокультурного капіталу міста.

Проте місто не тотожне громаді, для якої роль довіри важко переоцінити. Довіра означає, що можна покласти на добру волю та моральні якості оточуючих, це в свою чергу спонукає до співпраці один з одним, і як наслідок до самоорганізації міської спільноти.

Проте, довіра як форма соціальних відносин у місті знаходиться на низькому рівні: лише 6,3% вважають, що мешканці міста цілком довіряють один одному, 28,8% – переважно довіряють. Вочевидь радіус довіри невеликий і поширюється лише на родичів та близьких. З одного боку, це показник стану українського суспільства в цілому, в якому існує дефіцит довіри крізь – в політиці, економіці, місцевому самоврядуванні тощо, а з іншого – різні локальні групи в місті не виробили солідарних норм поведінки, і тим самим не створили умов для розвитку інклюзивного соціального капіталу. Останній означає, що людина не відчуває цінності суспільного життя і мінімально залучена до різних видів діяльності у місті.

¹ Центр соціологічних досліджень МДПУ ім. Б. Хмельницького (2016). *Інтеркультурність як ресурс формування соціокультурного капіталу міста Мелітополь*. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького.

² *План міжкультурної інтеграції міста Мелітополь на 2015-2020* (2016). Мелітополь: Мелітопольська міська рада.

Дефіцит довіри роз'їдає принципи солідарності і призводить до поглиблення суспільної фрагментації, що нарешті формує такий феномен як недовіра, який є малодослідженим у сучасному науковому дискурсі. Феномен недовіри виникає між суб'єктами, для яких характерні відмінності (зокрема і етнічні), різні цінності, норми і правила поведінки. Взаємодія таких суб'єктів відбувається в умовах невизначеності, а поєднує їх лише зацікавленість у кооперації та мирному співіснуванні. Ці чинники стають підґрунтям довіри¹. Аналіз дослідження дозволяє констатувати, що у міській спільноті присутня «культура недовіри», яку можна розглядати як негативний феномен – квазікапітал, який викликає такі наслідки для розвитку міського співтовариства як соціальне відчуження, конфлікти тощо.

Водночас на тлі дефіциту довіри в середині спільноти, національно-культурні товариства міста користуються довірою: 76,3% опитаних вважають, що такі організації користуються довірою частково, а 10,0% – повністю, а майже половина членів міської спільноти (46,6%) відчують відповідальність за міжкультурні відносини, за добрі стосунки між представниками етнічних спільнот. Отже, інтеркультурний чинник може стати тим підґрунтям, на якому поступово може будуватися міські соціальні комунікації, активні форми взаємодій, формуватися солідарні відносини, а національно-культурні товариства за умов їх популяризації стати інститутами, які генерують довіру.

Одним із параметрів соціокультурного капіталу є канали соціальної комунікації, серед яких міжособистісні взаємодії містян з представниками різних етносів свідчать про наявність такої складової як общинний капітал. Інтерації в місті можна визначити як щільні: лише 12,5% містян ніколи не взаємодіяли з представниками різних етносів, 31,3% – взаємодіють один чи два рази на півроку, 25,0% – кожного дня, 11,3% – кожного тижня, 10,0% – кожного місяця, 10,0% – один раз на рік. Здебільшого таке спілкування відбувається під час дозвілля, відвідуючи культурні заходи – 36,8%, в навчальних закладах (школі, коледжі, ліцеї, ВНЗ) – 28,1%, у громадських місцях (вулиця, магазин, кафе, транспорт) – 26,3%, на роботі – 15,8%, вдома, в гостях, з сусідами – 12,3%, в соціальних мережах – 12,3%. Такі безпосередні комунікації свідчать, що представники етнічних спільнот достатньо інтегровані у міський соціальний простір. Оскільки досвід інтерактивних взаємодій з ними має позитивний характер, то даний вид соціальних комунікацій є особливим ресурсом накопичення соціокультурного капіталу.

Отже, інтеркультурність міста є ресурсом його життєдіяльності, джерелом накопичення соціокультурного капіталу. Оскільки атрибутивною характеристикою будь-якого виду капіталу є його потенційна конвертуємість, то очікується, що інтеркультурність конвертується в капітал політичний, і стане чинником консолідації міської громади на основі громадянських цінностей та соціальної відповідальності.

References:

1. O'Sullivan, T., Hartley, J. (1994). *Key Concepts in Communication and Cultural Studies*. London, 118. [in English].
2. Gozhev, K.M. (2009). Refleksija mul'tikul'turalizma [Reflection of multiculturalism]. *Mir i politika* [World and Politics], no. 9, 77. [in Russian].
3. Taylor, Ch. (1992). *Multiculturalism and the politics of recognition: An Essay*. Princeton University Press. <<http://elplandehiram.org/documentos/JoustingNYC/>>. [in English].
4. Kimlika, U. (1998). Liberal'noe ravenstvo [The liberal equality]. *Sovremennyj liberalizm* [Modern Liberalism]. Moscow: Dom intellektual'noj knigi, Progress-Tradicija. [in Russian].
5. *Bila knyha z mizhkul'turnoho dialohu* [White Paper on Intercultural Dialogue] (2010). Odesa. <<https://eu.prostir.ua>>. [in France].
6. Sydorenko, S.S. (2014). Suchasni kontseptsiji spivisnuvannya natsionalno-etnichnykh menshyn u politychnomu prostori [Modern concepts of the coexistence of national-ethnic minorities in the political space]. *Naukovi pratsi. Politolohiya* [Scientific works. Political science], 23. [in Ukrainian].
7. *Mezhkulturnye goroda: k modeli mezhkulturnoj integracii* (2012). [Intercultural cities: to the model of intercultural integration]. Strasbourg: Sovet Evropy; Kyiv: TOV Master knig, 21. [in Russian].
8. Sanjin, Dragojevic. (1999). Culture of Peace and Management of Cultural Diversity: Conceptual Clarifications, *Culturelink*. Zagreb, 10 (29). [in English].

¹ Букреєва, І., Павленко, В. (2016). Інтеркультурність як чинник формування соціокультурного капіталу міста. *Соціологічні студії*, 2, 44.

9. Anan'eva, E.P. (2015). Interkul'turalizm i tolerantnost' stran zapadnoj evropy v usloviyah novejsih migracij [Interculturalism and Tolerance of the Countries of Western Europe in the Conditions of Recent Migrations]. *Aktual'ni problemy filosofiyi ta sotsiologii* [Actual problems of philosophy and sociology]. <http://apfs.in.ua/v8_2015/3.pdf>. [in Russian].
10. Intercultural cities programme (2007). <<https://www.coe.int/en/web/interculturalcities/>>. [in English]
11. Koulmen, Dzh. (2001). Kapital social'nyj i chelovecheskij [Social and Human Capital]. *Obshhestvennye nauki i sovremennost'* [Social sciences and modernity], no. 3, 124. [in Russian].
12. Kataev, S.L., Barzenkova-Mjasnikova, L.V. (2012). *Sociokulturnyj kapital goroda* [Sociocultural capital of the city]. Zaporizhzhia: KPU, 57. [in Ukrainian].
13. Tsentri sotsiologichnykh doslidzhen MDPU im. B. Khmelnytskoho (2016). *Interkulturnist yak resurs formuvannya sotsiokulturnoho kapitalu mista Melitopol* [Interculturality as a resource for the formation of the sociocultural capital of the city of Melitopol]. Melitopol: MDPU im. B. Khmelnytskoho. [in Ukrainian].
14. *Plan mizhkulturnoyi intehtratsiyi mista Melitopol na 2015-2020* [Melitopol intercultural integration plan 2015-2020] (2016). Melitopol: Melitopol's'ka mis'ka rada. [in Ukrainian].
15. Bukryeyeva, I., Pavlenko, V. (2016). Interkulturnist yak chynnyk formuvannya sotsiokulturnoho kapitalu mista [Interculturality as a factor in the formation of the sociocultural capital of the city]. *Sotsiologichni studiyi* [Sociological studios], no. 2, 44. [in Ukrainian].